

Maastrichtkommuniké

om prioriteringar för framtiden med avseende på ett närmare europeiskt samarbete
på yrkesutbildningens område

Directorate-General for Education and Culture

O N D E R
N O S S I M
L T U U R
N E I E M
S C H A P

14.12.2004

Maastrichtkommuniké
om prioriteringar för framtiden med avseende på ett närmare europeiskt samarbete
på yrkesutbildningens område
(Översyn av Köpenhamnsdeklarationen av den 30 november 2002)

Den 14 december 2004 träffade ministrarna med ansvar för yrkesutbildningen från 32 europeiska länder¹, de europeiska arbetsmarknadsparterna och Europeiska kommissionen en överenskommelse om att

- modernisera sina yrkesutbildningssystem för att göra EU till den mest konkurrenskraftiga ekonomin och
- erbjuda alla européer, såväl ungdomar som äldre arbetstagare, arbetslösa och funktionshindrade, de kvalifikationer och den kompetens som de behöver för att till fullo kunna integreras i det nya kunskapsbaserade samhälle som är på väg att ta form, så att fler och bättre arbeten blir tillgängliga.

Politisk bakgrund och hittills genomförda insatser

Rådet (utbildning, ungdom och kultur) godkände den 12 november 2002 en resolutionⁱ om främjande av ett närmare europeiskt samarbete på yrkesutbildningens område. Denna antogs sedan av utbildningsministrarna i EU:s medlemsstater, Efta/EES-länderna och kandidatländerna (de länder som deltog), kommissionen och de europeiska arbetsmarknadsparterna vid deras möte den 29-30 november 2002, som strategi för att förbättra yrkesutbildningens resultat, kvalitet och dragningskraft (Köpenhamnsdeklarationen).

Rådets och kommissionens gemensamma delrapportⁱⁱ ”Utbildning 2010” till Europeiska rådets vårmöte 2004 ger en sammanfattning av de första konkreta resultaten av Köpenhamnsprocessen och erkänner dess roll när det gäller att främja reformer, ge stöd åt livslångt lärande och skapa ömsesidigt förtroende mellan nyckelaktörer inom utbildningen och mellan staterna.

I delrapporten lägger man fram krav på att utvecklingen av europeiska gemensamma referenser och principer ska prioriteras och att de genomförs på nationell nivå, med beaktande av den nationella situationen och med respekt för nationell kompetens. Rådet har sedan november 2002 nått politisk enighet om flera konkreta resultat av ett närmare samarbete i fråga om yrkesutbildning och livslångt lärande, särskilt avseende humankapital för social sammanhållning och konkurrenskraftⁱⁱⁱ, livslång vägledning^{iv}, principer för identifiering och validering av icke formellt och informellt lärande^v, kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen^{vi} och en enhetlig ram för tydlighet i kvalifikationer och meriter (Europass).

I februari 2002 inledde de europeiska arbetsmarknadsparterna en samarbetsprocess genom att anta en ram för åtgärder för livslång utveckling av kompetens och kvalifikationer^{vii}. Genom de årliga uppföljningsrapporterna lämnar arbetsgivarna och fackföreningarna sitt konkreta bidrag till Lissabonstrategin.

På två år har Köpenhamnsprocessen lyckats göra yrkesutbildningen mera synlig och ge den en högre profil på europeisk nivå och i Lissabonstrategin. Deltagande länder och berörda parter har uppnått samsyn om de utmaningar som finns just på detta område, har gemensamt antagit strategier för att anta dessa utmaningar och har utvecklat konkreta metoder för att tillämpa strategierna.

¹ Från de 25 EU-länderna, de fyra kandidatländerna och de tre Efta/EES-länderna (dvs. de länder som deltog i konferensen i Köpenhamn utökade med Kroatien).

Utmaningar som måste antas för att Lissabonmålen ska nås

Inom ramen för Köpenhamnsprocessen kommer man även fortsatt att fastställa politiska prioriteringar för arbetsprogrammet Utbildning 2010 i syfte att nå Lissabonmålen på yrkesutbildningens område. Att stärka yrkesutbildningen på europeisk och nationell nivå genom frivilligt samarbete med ett decentraliserat arbetssätt är, vid sidan om en lagstiftning om erkännande av yrkeskvalifikationer och den europeiska sysselsättningsstrategin, en viktig faktor i arbetet för att skapa en verklig europeisk arbetsmarknad och en konkurrenskraftig ekonomi. Större tonvikt bör dock läggas på insatser för att uppnå de överenskomna målen på nationell nivå under iakttagande av gemensamma europeiska referenser och principer. Vid diskussionen om vilka uppgifter Köpenhamnsprocessen bör fokuseras på åren 2005 och 2006 har man tagit fasta på de utmaningar som framhålls dels i en undersökning^{viii} som beställts av Europeiska kommissionen för att utvärdera utvecklingen av yrkesutbildningssystemen, dels i Kok-rapporterna 2003^{ix} och 2004^x. En av dessa utmaningar består i att i tillräcklig utsträckning avspegla de förändringar på arbetsmarknaden som har betydelse för utvecklingen på yrkesutbildningsområdet.

I den gemensamma delrapporten anges ett antal prioriterade insatser som behövs på centrala områden för att de europeiska utbildningssystemen senast 2010 ska kunna bli en kvalitetsreferens i världsklass och för att livslångt lärande ska bli en konkret verklighet för alla. Bland annat framhålls behovet att effektivt mobilisera de nödvändiga investeringarna och att fokusera på utveckling av sådana centrala färdigheter som medborgarna behöver under hela livet, t.ex. inlärningsteknik, ett innovativt tänkande och företaganda.

Reformer och investeringar bör framför allt inriktas på följande:

- Förbättra yrkesutbildningens image och dragningskraft för arbetsgivare och enskilda, för att deltagandet i yrkesutbildning ska öka.
- Skapa hög kvalitet och en hög innovationsnivå i yrkesutbildningssystemen för alla studerandes bästa och för att yrkesutbildningen i Europa ska bli konkurrenskraftig internationellt.
- Anpassa yrkesutbildningen till de krav på en välutbildad arbetskraft som arbetsmarknaden ställer i en kunskapsbaserad ekonomi och, med hänsyn till de demografiska förändringarna, uppdatera och utveckla de äldre arbetstagarnas yrkeskunnande.
- Beakta de kortutbildades behov (ca 80 miljoner personer i åldrarna 25-64 år i EU) och behoven hos de grupper som har ett underläge på arbetsmarknaden, för att åstadkomma social sammanhållning och öka deltagandet i arbetslivet.

Yrkesutbildning ges i allt större omfattning på alla utbildningsnivåer, och det är därför viktigt att den värderas lika högt som den allmänna utbildningen och att det finns möjlighet att växla mellan dessa två typer av utbildning, särskilt på högskolenivån. Detta bör ske med hjälp av nyskapande strategier och instrument både nationellt och på europeisk nivå, t.ex. med hjälp av yrkesutbildningssystem som gör det intressant för fler studerande att skaffa sig högre kvalifikationer. Detta skulle bidra till fler innovationer och bättre konkurrenskraft.

Nationell nivå: Stärka det bidrag som yrkesutbildningssystemen, institutioner inom yrkesutbildningen, företag och arbetsmarknadsparter lämnar till arbetet för att uppnå Lissabonmålen^{xi}

Följande bör prioriteras:

- i) Användning av gemensamma instrument, referenser och principer för att stödja reformering och utveckling av system och praxis för yrkesutbildning, t.ex. avseende öppenhet (Europass), livslång vägledning, kvalitetssäkring samt identifiering och validering av icke formellt och informellt lärande. Detta bör inbegripa stärkande av kopplingar mellan dessa instrument och höjande av intressenternas medvetenhet på nationell, regional och lokal nivå i medlemsstaterna för att öka synligheten och den ömsesidiga förståelsen.
- ii) Förbättring av offentlig och privat investering i yrkesutbildning och i förekommande fall av ”skatte- och välfärdssystemens utbildningsstimulerande effekter”^{xii}, såsom rekommenderades av Europeiska rådet i Lissabon.
- iii) Användning av Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden för att stödja utvecklingen av yrkesutbildningen. Under förutsättning att en överenskommelse nås om EU:s framtida strukturfonder bör de, i enlighet med de politiska riktlinjerna för dessa fonder för perioden 2007-2013, underbygga utbildningens avgörande roll för främjande av den ekonomiska utvecklingen och den sociala sammanhållningen och stödja de mål som ställs upp i Utbildning 2010. Särskilt avses stöd för att tillgodose de små och medelstora företagens behov, för att på ett innovativt sätt reformera yrkesutbildningssystemen och för att möta den dubbla utmaningen att dels förse unga människor med den grundläggande kompetens de kommer att behöva livet igenom, dels förnya och uppdatera den åldrande befolkningens färdigheter.
- iv) Vidareutveckling av yrkesutbildningssystemen för att tillgodose behoven hos personer och grupper som riskerar utestängning från arbetsmarknaden och social utestängning, i synnerhet elever som slutar skolan i förtid, personer med kort utbildning, invandrare, personer med funktionshinder och arbetslösa. Detta bör grundas på en kombination av riktade investeringar, bedömning av tidigare inhämtade kunskaper och tillhandahållande av skräddarsydd utbildning och undervisning.
- v) Utveckling och tillämpning av metoder för öppen undervisning som gör det möjligt för människor att med stöd av lämplig vägledning och rådgivning finna individuella utbildningsvägar. Detta bör kompletteras med att flexibla och öppna ramar upprättas för yrkesutbildningen i syfte att riva de skiljemurar som funnits mellan yrkesutbildning och allmän utbildning och göra det möjligt för fler att gå vidare från grundläggande yrkesutbildning till vidareutbildning och högre utbildning. Vidare bör det vidtas åtgärder för större rörlighet i grundläggande yrkesutbildning och vidareutbildning.
- vi) Ökad relevans och förbättrad kvalitet hos yrkesutbildningen genom att alla viktiga aktörer engageras i utvecklingen på nationell, regional och lokal nivå, särskilt när det gäller kvalitetssäkringen. Institutioner för yrkesutbildning bör därför uppmuntras att bilda partnerskap i detta syfte. Särskilt bör man poängtera vikten av att tidigt fastställa kunskapsbehov och planera utbudet av yrkesutbildning. Viktiga aktörer, bland annat arbetsmarknadens parter, spelar här en avgörande roll.
- vii) Vidareutveckling av inlärningsbefrämjande miljöer på läroanstalter och arbetsplatser. Detta innefattar bl.a. förbättring och ökad användning av de pedagogiska metoder som stöder självstudier och som utnyttjar informations- och kommunikationsteknikens och e-lärandets

möjligheter, vilket kommer att leda till bättre kvalitet på utbildningen.

- viii) Kontinuerlig kompetensutveckling för lärare och andra utbildare inom yrkesutbildningen, varvid hänsyn ska tas till deras särskilda utbildningsbehov och de förändringar av deras roller som sker i takt med att yrkesutbildningen utvecklas och förändras.

Europeisk nivå: utveckla öppenhet, kvalitet och ömsesidigt förtroende för att främja uppkomsten av en verkligt europeisk arbetsmarknad^{xiii}

Följande åtgärder bör prioriteras:

- i) Befästade av prioriteringarna från Köpenhamnsprocessen och underlättande av realiseringen av konkreta resultat.
- ii) Utarbetande av en öppen och flexibel europeisk referensram för kvalifikationer med hjälp av öppenhet och ömsesidigt förtroende. Ramen ska fungera som en gemensam referens för att underlätta erkännande och överförande av kvalifikationer inom såväl yrkesutbildning som allmän utbildning (gymnasieutbildning och högre utbildning), och ska i huvudsak grunda sig på kompetens och utbildningsresultat. Den ska förbättra komplementariteten i utbildningssystemen, tjäna som referens för validering av informell kompetens och bidra till att arbetsmarknaden fungerar effektivt både på europeisk nivå, nationellt och inom enskilda branscher. Ramen bör basera sig på ett antal gemensamma referensnivåer. I det ömsesidiga förtroendets intresse bör den stödjas av instrument som godkänts gemensamt på europeisk nivå, särskilt kvalitetssäkringsmekanismer. Ramen ska göra det lättare att på frivillig väg skapa olika kompetensbaserade lösningar på europeisk nivå, så att näringslivet kan hantera de nya krav som handelns och teknikens internationalisering ställer på medarbetarnas utbildning.
- iii) Utveckling och tillämpning av ett europeiskt system för överföring av studiemeriter inom yrkesutbildning (ECVET) för att studerande ska kunna bygga vidare på resultaten av tidigare utbildning när de flyttar mellan olika utbildningssystem. ECVET ska grunda sig på kompetenser och utbildningsresultat såsom de definieras i olika länder och branscher. Den ska bygga på erfarenheterna av ECTS-systemet inom den högre utbildningen och av referensramen Europass. Den praktiska tillämpningen ska bl.a. ha formen av frivilliga avtal mellan institutioner för yrkesutbildning runt om i Europa. Systemet ska vara både brett och flexibelt och ska kunna tas i bruk successivt på nationell nivå, varvid den formella utbildningen ska stå först på tur.
- iv) Granskning av yrkeslärares särskilda utbildningsbehov och deras föränderliga roll och av möjligheterna att göra deras yrke mer attraktivt, bl.a. genom kontinuerlig uppdatering av deras yrkeskunskande. Lärarna bör få stöd i sin viktigaste uppgift, som är att finna nya lösningar och underlätta studierna i den studiemiljö där de arbetar. En enhetlig ram bör inrättas till stöd för kvalitetsförbättring inom undervisning och lärande på yrkesutbildningens område.
- v) Förbättring av räckvidden, precisionen och tillförlitligheten hos statistiken över yrkesutbildning så att man kan utvärdera framstegen i arbetet med att göra yrkesutbildningen mer effektiv och attraktiv. Vederhäftiga uppgifter och indikatorer är nyckeln till förståelse av vad som sker på yrkesutbildningens område och vilka ytterligare insatser och beslut som behövs från alla berörda parter sida.

Genomförande och uppföljning

- i) Alla aktörer på yrkesutbildningens område – utbildningsanordnare, arbetsgivare, fackförbund, branschorganisationer, handelskammare, industri och hantverk, arbetsförmedlingar, regionala organ och nätverk m.m. – uppmanas att ta sitt ansvar och bidra till att genomföra Köpenhamnsprocessen på alla nivåer. Det bör inrättas nationella nätverk där alla berörda intressenter är representerade, särskilt ministerier, arbetsmarknadsparter och regionala myndigheter.
- ii) I enlighet med den gemensamma delrapporten bör utbildningsprocesserna rationaliseras och förenhetligas på europeisk nivå genom att de prioriteringar som fastställts i ovanstående slutsatser och av Köpenhamnsprocessens grupper integreras med arbetsprogrammet Utbildning 2010. Detta bör ske på grundval av de erfarenheter som gjorts av arbetsmetoder under Köpenhamnsprocessen.
- iii) Rådgivande kommittén för yrkesutbildning ska bidra med fullödigt engagemang till genomförandet och uppföljningen.
- iv) Förslag till en europeisk ram för kvalifikationer och ett europeiskt system för överföring av studiemeriter inom yrkesutbildningen bör utarbetas och granskas.
- v) En mera enhetlig strategi och ett närmare samarbete behöver utvecklas på såväl nationell som europeisk nivå, i fråga om följande:
 - Högre utbildning, inbegripet utvecklingen inom Bolognaprocessen.
 - Politikområdena europeisk ekonomi, sysselsättning, hållbar utveckling och social integration (vad avser riktlinjer och nationella handlingsplaner).
 - Instrument och medel till stöd inför anslutningen.
 - Samverkan av forskning, praxis och politik genom nätverksbyggande och utbyte av innovationer och goda exempel på politik och praxis.
- vi) Information om de framsteg som gjorts och om framtida åtgärder för att utveckla yrkesutbildningen, omfattande alla berörda parter på nationell nivå, bör lämnas i den fullständiga tvåårsrapporten om Utbildning 2010 som en del av rapporteringen av genomförandet av de nationella strategierna för livslångt lärande. Ovannämnda prioriteringar på nationell nivå bör finnas med i rapporteringen, som bör användas som underlag för att stimulera utbyte av erfarenheter över nationsgränserna inte bara mellan de deltagande medlemsstaterna utan också mellan arbetsmarknadsparter och andra berörda parter.
- vii) Närmare förbindelser bör utvecklas mellan arbetsmarknadsparterna på europeisk, nationell och regional nivå och på branschnivå, med beaktande av deras åtgärdsram för en livslång utveckling av kompetens och kvalifikationer.
- viii) Leonardo da Vinci-programmet och det framtida integrerade handlingsprogrammet ska användas effektivt och till fullo inom livslångt lärande, för att stödja utveckling, utprovning och genomförande av innovativa åtgärder för att driva på reformarbetet inom yrkesutbildningen.
- ix) Cedefop och Europeiska stiftelsen för yrkesutbildning ska fortsätta att stödja Köpenhamnsprocessen och använda dess nätverk (t.ex. ReferNet, nationella observationsorgan) och elektroniska media, särskilt genom att

- sprida god politik och praxis inom livslångt lärande
 - kartlägga verksamheten i olika branscher
 - utnyttja studiebesök inom ramen för Leonardo da Vinci för att stödja ömsesidigt lärande och inbördes kvalitetsgranskning.
- x) Ytterligare ett ministermöte kommer att hållas om två år för att utvärdera genomförandet och se över prioriteter och strategier för yrkesutbildningen inom ramen för arbetsprogrammet Utbildning 2010.

ⁱ Slutgiltigt antagen den 19 december 2002, EGT C 13, 18.1.2003, s. 2-4.

ⁱⁱ Utbildningsrådets och kommissionens gemensamma rapport om genomförandet av Lissabonstrategin: ”Utbildning 2010: Snabba reformer krävs om Lissabonstrategin skall lyckas.” Februari 2004.

ⁱⁱⁱ 14354/03 EDUC 167 SOC 438, november 2003

^{iv} 9286/04 EDUC 109 SOC 179, maj 2004.

^v 9600/04 EDUC 118 SOC 253, maj 2004.

^{vi} 9599/04 EDUC 117 SOC 252, maj 2004.

^{vii} EFS, UNICE, UEAPME, CEEP den 28 februari 2002.

^{viii} Achieving the Lisbon goals: The contribution of VET, oktober 2004.

^{ix} ”Jobs, Jobs, Jobs”, rapport från specialgruppen för sysselsättningsfrågor, november 2003.

^x ”Att möta utmaningen: Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning”, rapport från högnivågruppen under Wim Koks ledning för Lissabonstrategin, november 2004.

^{xi} Motsvarar prioritetsområde 1 och 2 enligt delrapporten: ”Fokusera reformer och investeringar på nyckelområdena” och ”Göra livslångt lärande till en konkret verklighet”.

^{xii} Ordförandeskapets slutsatser - punkt 23.

^{xiii} Motsvarar prioritetsområde 3 enligt delrapporten: ”Skapa ett utbildnings Europa”.